

Netwerkdag Amersfoort 2016

Datum
7 april 2016

Locatie
KADECafé Amersfoort

Datum verslag
20 april 2016

Welkom

Axel Weggelaar heet de aanwezigen welkom in Amersfoort. Vandaag is het centrale thema: *'radicalisering en polarisatie'*. Het thema is weer helemaal terug op de agenda. In Binnenlands Bestuur stond onlangs dat 'gemeenten hebben moeite met aanpak van radicalisering'. Het is dus goed om vandaag bij elkaar te zijn om het hierover te hebben.

Burgemeester Bolsius

De heer Bolsius begint met de constatering dat er onder de geradicaliseerde personen een oververtegenwoordiging is van criminelen, echter 1% van de criminelen radicaliseert. Er moet dus worden opgepast hoe men dit framet.

Onlangs is de Passion in Amersfoort gehouden. Een paar dagen daarvoor waren de aanslagen in Brussel. Gelukkig kende Amersfoort een goede voorbereiding waarbij rekening werd gehouden met verschillende scenario's. De burgemeester kreeg vragen of mensen er nog wel veilig met hun gezin naar toe konden gaan. Ja, maar het is vervolgens ieders eigen afweging.

Vraag die bij de burgemeester leeft is hoe je ze aan onze kant van de samenleving houdt. Met welke taal communiceren we? We denken dat we duidelijk communiceren, maar toch blijkt het vaak onduidelijk. Er is emotie in de samenleving. We moeten reageren op dit soort sentimenten. Hoe krijg je die ene in beeld? Dat is erg moeilijk. We hebben geen keus om niets te doen. Kan je mensen handelingsperspectief bieden? Hoe houd je ze onderdeel van de samenleving?

De burgemeester wenst ons een mooie dag toe.

Tegengaan van radicalisering

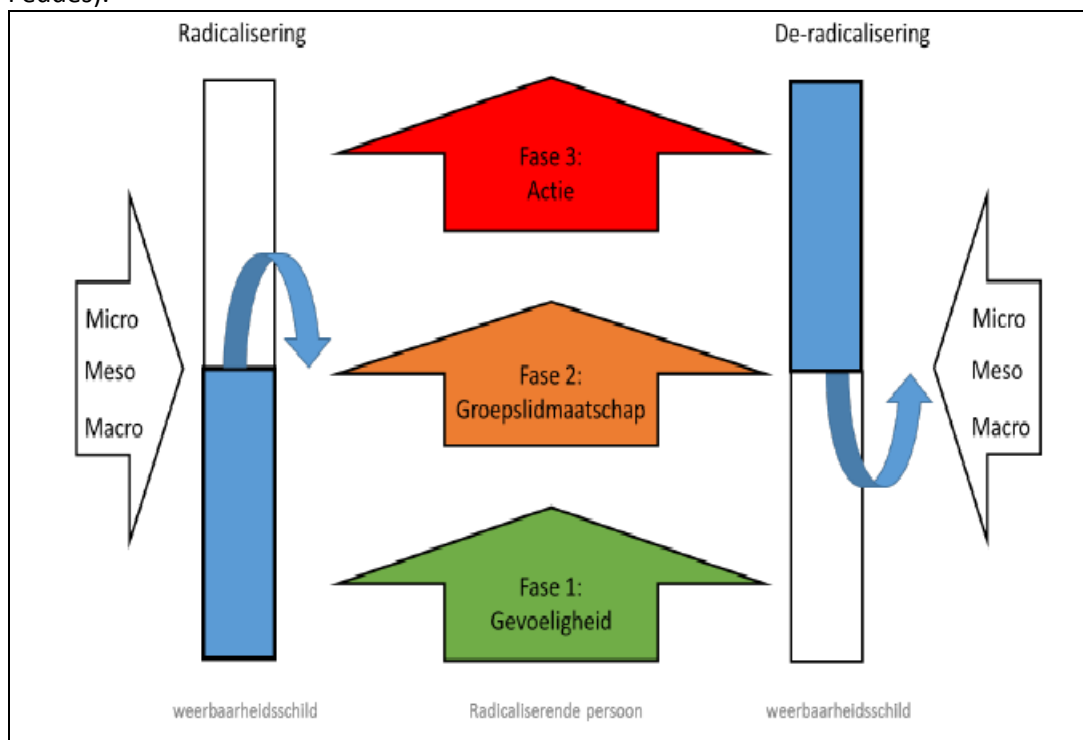
door Arjan de Wolf

Arjan is al langere tijd bezig met onderzoek naar het fenomeen radicalisering. Hij schreef samen met Bert Jan Doosje 'de aanpak van radicalisme'. Hij heeft zijn eigen bureau (DWTA) en werkt in onderzoek samen met de universiteit van Amsterdam. Van de powerpointpresentatie die hij geeft, is geen uitdraai beschikbaar vanwege de rechten die daarop rusten.

Wat zijn de achtergronden van radicalisering? De deelnemers kregen de opdracht om erachter te komen wie zij zelf zijn. Ze moesten 5x de zin afmaken: "ik ben...". De antwoorden die men gaf pasten in de twee delen van onze identiteit: 1. Persoonlijke identiteit, ik ben knap, intelligent, sportief en 2. Groepgebaseerde (sociale) identiteit, ik ben ambtenaar, volleyballer, Nederlander, etc. Mensen streven naar een positieve identiteit. Soms zeggen we: het ligt niet aan mij. Zelfbeeld moet namelijk hoog gehouden worden. We bevoordelen onze eigen groep eerder en benadelen de groep waartoe we niet behoren. We zijn geneigd om de andere groep te discrimineren.

Probleem is als je bijvoorbeeld Nederlander bent maar je er niet thuis voelt. Wat doet dat met je zelfbeeld? Beperkt zelfbeeld en de rest van de samenleving is ook nog tegen je. Dit wordt geïllustreerd door een filmpje over de uitreiking van de Gouden Kalf aan Nasrdin Dchar, waarin hij een emotioneel betoog houdt over het zijn van Marokkaanse Nederlander en het winnen van deze prijs.

Model: het (de)radicaliseringsproces en zijn determinanten (Doosje, De Wolf, Mann & Feddes).

Een radicaliseringsproces kan 2 weken duren maar ook 4 jaar. Dat is van fase 2 'groepslidmaatschap' naar fase 3 'actie'. Hierbij draait het eigen weerbaarheidsschild zich om. De groep maakt het lid weerbaar tegen beïnvloeding (de-radicaliseringspogingen) van buitenaf. Mogelijke oplossingen zijn om het weerbaarheidsschild te versterken of preventie in te zetten. Drijfveren van radicalisme zijn achterstelling, onzekerheid over identiteit, radicale familieleden en gevoel van onbeduidendheid. Preventieve maatregelen hiertegen zijn: institutioneel vertrouwen, gevoel dat je eerlijk behandeld wordt, etc.

Drie strategieën om onrechtvaardige situatie te verbeteren. 1. Individuele mobiliteit (voorbeeld Ahmed Aboutaleb, burgemeester van Rotterdam), 2. Sociale creativiteit (je status omframen van bijvoorbeeld Achterhoekse boer naar SuperBoer) en 3. Sociale competitie.

ISIS laat zien dat je geen lage status hoeft te hebben maar een hoge kan krijgen en ook nog anderen kan verslaan. Bij ISIS is er sprake van isolatie: er is maar 1 identiteit. Om radicalisering te voorkomen helpt het om meerdere groepslidmaatschappen te hebben: moslim + anderen. Je moet goede verbinding krijgen. Wanneer krijg je echt verbinding? Dit krijg je vooral met gezamenlijke doelen waarbij gezamenlijke inzet nodig is, samenwerking is noodzakelijk voor bereiken van het doel. Contacthypothese (Allport). Contact alleen helpt niet. Zomerkampen, Sherif 1961.

Uit een dia van Arjan de Wolf blijkt dat de inzet van de overheid in de afgelopen tijd niet is verbeterd op het feit dat bepaalde groepen zich gediscrimineerd voelen. Een opmerking uit de zaal is dat het ook erger had kunnen zijn.

Voedingsbodem radicalisering en inspirerende interventies

door Jolijn Broekhuizen

Jolijn Broekhuizen is onderzoeker bij Verwey Jonker Instituut en is verbonden aan het KIS Kennisplatform Integratie en Samenleving. Vanuit die hoedanigheid houdt zij zich ook bezig met het onderwerp Radicalisering.

Het Verwey-Jonker Instituut heeft binnen KIS (Kennisplatform Integratie en Samenleving) een instrument ontwikkeld dat inzicht biedt in de voedingsbodem en (voor beleid relevante) triggerfactoren voor islamitische radicalisering in een gemeente.

Het instrument bestaat uit twee onderdelen die achtereenvolgens worden afgenomen. Ten eerste het plenair (schriftelijk of online) afnemen van gestructureerde vragenlijsten, met als doel: representatieve kwantitatieve en daarmee vergelijkbare informatie ophalen. Ten tweede een aansluitende werksessie met als voornaamste doel: meer kwalitatieve informatie en handvaten voor beleid. De plenaire setting biedt de mogelijkheid het onderzoek goed toe te lichten en eventuele vragen direct te beantwoorden en gevoeligheden direct te bespreken.

We onderscheiden drie doelgroepen om informatie bij op te halen: professionals, jongeren zelf en sleutelfiguren. Bij elke doelgroep wordt een andere vragenlijst gebruikt, afgestemd op deze doelgroep. Met de informatie kan focus worden

aangebracht in (lokaal) preventief beleid ter preventie van radicalisering; kan de veerkracht in de wijk versterkt worden.

Post Van Gogh zijn er veel interventies ontwikkeld ter preventie van radicalisering, binnen KIS inventariseerde men er maar liefst 220. Veel van deze interventies zijn niet goed gedocumenteerd, overdraagbaar en slechts een enkele interventie is op effectiviteit getoetst. In 2016 worden 8 kansrijke interventies binnen KIS nader onderbouwd en overdraagbaar gemaakt. Om aan de behoefte van het veld tegemoet te komen tekenden de onderzoekers alvast 13 inspirerende praktijkvoorbeelden op in een uitgave die te downloaden is via: <http://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/preventie-van-radicalisering.pdf>

Weerbaarheid tegen radicalisering vanuit Marokkaans perspectief

door Habib el Kaddouri

Habib el Kaddouri is projectleider Weerbaarheid tegen radicalisering bij het Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders (SMN).

Het SMN kent sinds een jaar de Hulplijn Radicalisering. Deze is opgezet vanwege een hartenkreet van ouders. Nederland is ook ons land en het land van onze toekomst.

Daarnaast kent het SMN een project weerbaarheid tegen radicalisering. Door middel van het trainen van sleutelpersonen, voorlichtingsbijeenkomsten en andere activiteiten wil het SMN een positieve en proactieve beweging tot stand brengen waardoor het vraagstuk van radicalisering uit de taboesfeer wordt gehaald en in alle openheid wordt besproken.

Het programma bestaat uit drie onderling samenhangende onderdelen.

1. Landelijk Netwerk 'Eigen kracht bij aanpak van radicalisering' waaronder 2 conferenties;
2. Training 'Omgaan met jihadistische radicalisering' voor 96 sleutelpersonen diverse steden;
3. 30 voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders met een bereik van 900 ouders.

Het uiteindelijke doel is om radicalisering tegen te gaan en de weerbaarheid ertegen te vergoten door de eigen kracht van de Marokkaanse gemeenschap te activeren, te motiveren en haar de tools in handen te geven waardoor zoveel mogelijk mensen weten hoe ze de signalen van radicalisering kunnen herkennen, wat ze moeten doen in het geval van (dreigende) radicalisering en waar ze terecht kunnen voor hulp.

Met dit project wil het SMN de volgende resultaten bereiken:

- Mobiliseren lokale netwerken en in eigen kracht zetten
- Training en inzet sleutelpersonen
- Voorlichting en empowerment ouders
- Agendering eigen visie op radicalisering
- Samenwerking met overheid
- Zichtbaar maken van eigen initiatief

Het SMN agendeert een eigen visie op radicalisering. Niet alles wat de overheid doet vinden we goed, zoals het afpakken van de dubbele nationaliteit. En veel geld gaat naar professionals en vaak niet naar de eigen zelf organisaties. Deze gemeenschappen zitten vaak vol energie die gebruikt kan worden.

Sleutelpersonen kunnen een heel goed instrument zijn. Wel moet er gewaakt worden dat zij niet gezien worden als verlengstuk van de overheid (als informant). Niet iedereen kan sleutelpersoon zijn. Een deelnemer uit Almere merkt op dat er met sommige sleutelpersonen wel contact is, maar het de vraag is of er wel echt contact is. SMN kan daarbij helpen, antwoordt Habib.

Een Rotterdams voorbeeld van de Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (SPIOR) wordt als goed voorbeeld aangehaald. Succesfactoren? Familieleden van geradicaliseerde kinderen komen bij elkaar. Ze empoweren elkaar. Dit kan worden teruggegeven aan de samenleving. Verhalen delen op scholen en bijeenkomsten. Sympathie voor de achterblijvers, hopen we op. Het menselijke vlak is belangrijk.

De inclusieve aanpak preventie polarisering en radicalisering

door Marjanne van Loon (Amersfoort) en Loubna Adahchour (Utrecht)

Marjanne van Loon, beleidsadviseur diversiteit van de gemeente Amersfoort gaat in op de aanpak van Amersfoort waarmee zij nog aan het begin staan. Ze presenteert samen met de gemeente Utrecht. Marjanne schetst een drieslag in het handelingsperspectief:

1. Aanpak: hulpverlening en repressie
2. Preventie: vroegsignalering en vergroten weerbaarheid
3. Voorkomen: inclusieve samenleving

Wanneer jongeren zoekende zijn naar identiteit, moet je wel goed kunnen duiden anders zou je kunnen discrimineren. Bijvoorbeeld als iemand zich religieus verdiept en dan meteen als radicaal bestempeld wordt. Er is dus een spanningsveld: controle of loslaten.

Loubna Adahchour is betrokken bij het programma 'Utrecht zijn we samen'. Jongeren (en ook ouderen) moeten zich thuis voelen in de stad. We voeren derhalve een inclusief beleid, niet alleen op veiligheid en radicalisering maar breder. Loubna laat een filmpje zien over Utrecht zijn we samen.

Utrecht is een 'vreedzame stad'. Er wordt al vroeg begonnen hoe conflicten te beslechten. Ook dient er aandacht te zijn voor het grijze midden. Als alle aandacht naar de extremen gaat, wordt de grootste groep verwaarloosd en die worden dan ook vanzelf boos. Heb ook meer aandacht voor diversiteit.

De discussie/dilemma tafels

Na de presentaties gaan de deelnemers uiteen in 5 dilemmatafels. Hier bespreken zij het dilemma. Na 30 minuten gaan de deelnemers naar een andere dilemmatafel om aanvullingen te doen.

Tafel 1: Hoe voorkom je lauwe thee?

We willen als gemeente een informatiepositie hebben en behouden. Om vanuit vertrouwen te werken drinken we kopjes thee met organisaties en netwerken. Hoe zorgen we ervoor dat de thee heet blijft?

Dilemma's/ uitdagingen

- Kopjes thee drinken is moeilijker dan voorheen, omdat de rol van gemeente als subsidieverstrekker wegvalt > geen gesprekken meer vanuit subsidierelatie met organisaties > hoe breng je 'geven' versus 'komen halen' in balans? Dit vergt creativiteit en geduld.
- Ga je alleen theedrinken? Of moet het breder, zoals netwerkoverleggen?

Ideeën/oplossingen

- Zodra het contact gelegd is, investeer je eerst in een goede relatie met de partij. Dit doe je door geduld te hebben en de eerste gesprekken eerst te komen brengen. Het is hierbij belangrijk om de behoeften of wensen van je gesprekspartner serieus te nemen. Kan je eraan tegemoetkomen? Vooral doen! Een voorbeeld werd gegeven over het feit dat een moskee een parkeervergunning nodig had. Ook al is dit niet je terrein, je neemt dit mee naar een collega van vergunningen die hier eventueel iets aan kan doen. Is de behoefte of wens niet op te lossen? Leg uit waarom niet of neem een collega mee naar het volgende gesprek om dit beter uit te leggen/te kijken wat er mogelijk is. Daarna is er pas voldoende ruimte om ook wat te halen.
- Aansluiten bij de belevingswereld van degene met wie je contact wilt leggen
- In Utrecht hebben ze 1x per 6 weken bondgenotenoverleg in de wijk. De gebiedsmanagers initiëren dit overleg, niet de ambtenaar die bezig is met veiligheid of de inclusieve samenleving. Het is van belang om gebruik te maken van de connecties die al aanwezig zijn.
- Zoek verbinding met alle partijen, dus niet alleen met moskeeën, maar ook met scholen, kerken etc. en doe dit op wijkniveau.
- Ambtenaar moet meer 'fingerspitzen gefühl' krijgen in de wijken/netwerken. Hier moet meer ruimte voor zijn en ambtenaren moeten hier meer verantwoordelijkheid voor voelen.

Tafel 2: Sturen of loslaten?

Een terugtrekkende overheid, meer overlaten aan de kracht van burgers etc. Wat doe je om de dialoog tussen (groepen) burgers te bevorderen? Waarop kan je sturen en waarop wil je sturen? En waar liggen kansen mbt burgerparticipatie?

Dilemma's/ uitdagingen

- Hoe benader je sleutelfiguren?
- Je bent als overheid verantwoordelijk
- Hoe creëer je eigenaarschap?

Ideeën/oplossingen

- Maak een combinatie: je bent als gemeente meer dan een netwerkpartner, je moet ook het proces bewaken.
- Gebruiken neutrale termen.
- Investeer in een netwerk nog voordat je als gemeente komt halen. Doe dat in vreedstijd, zodat je elkaar in oorlogstijd kunt helpen. Investeer dus in een relatie om de relatie en niet om iets te halen. Wat heeft het netwerk nodig, niet andersom. Toon oprechte betrokkenheid. Als je je netwerk kent dan weet je wie de rol van sleutelfiguur op zich kan nemen.

- Zoek naar een balans tussen enerzijds sturen en anderzijds loslaten. Het is enerzijds de opdracht van de gemeente om te zorgen voor een inclusieve samenleving en preventie van polarisatie. Door te investeren in je contacten/netwerk, kan je op hoofdlijnen sturen en sleutelfiguren verder de vrijheid geven.

Tafel 3: Is er voldoende sense of urgency in de eigen organisatie? Joris en de Draeck.

De gemeente is te omschrijven als een zevenkoppig monster. Als de ene kop goed zit en voldoende in een netwerk is ingevoerd, kan de andere kop dat vertrouwen in één klap omverwerpen. Doen we voldoende om de eigen organisatie in beweging te krijgen?

Dilemma's / uitdagingen

- Er is onvoldoende sense of urgency in de eigen organisatie.

Ideeën/oplossingen

- Verbind veiligheid en sociaal domein met elkaar vanaf het begin
- Maak het gemeentelijk belang heel specifiek en voer dat gesprek op bestuurlijk niveau. Zorg hierbij voor bestuurlijk draagvlak op de inhoud en maak het gemeentelijk belang helder -> wat gebeurt er als je als gemeente niets doet?
- Bij overbruggen afdelingsbelang richting 1 overheid -> stel prioriteiten en ga dus niet aan een dood paard trekken.
- Investeer in contact met West-Afrikaanse groepen. Voorkom op die manier nieuwe achterstandsgroepen.
- Stem intern af wie er contact heeft met wie
- Voorkom dat de budgetten voor sociale basis infrastructuur helemaal vast komen te zitten. Voor contacten flexibele budgetten
- Kijk naar het gemeenschappelijke doel als collega's en ga in dialoog om elkaar echt te begrijpen

Tafel 4: Hoe goed zijn we voorbereid op een crisissituatie (na een aanslag)?

We hebben de crisisorganisatie op orde. Maar wat doen we met emoties als afschuw, angst, boosheid, agressie? Sociale instabiliteit? Hoe goed zijn we daarop voorbereid?

Dilemma's / uitdagingen

- Hoe maak je het overdraagbaar? Zeker in kleine steden is dit een probleem.
- Hoe communiceer je richting bewoners en wat?
- Wat is je handelingsperspectief?

Ideeën/oplossingen

- Transparantie in wat je wel en niet doet als overheid
- Eventueel extra maatregelen nemen om het gevoel van veiligheid te beschermen (bijvoorbeeld aanwezigheid politie) terwijl er misschien feitelijk geen extra risico lijkt te zijn, zoals tijdens de Passion net na de aanslagen in Brussel.
- Ervaringen/best practices centraal aanbieden
- Definieer je rol als overheid, waar zijn we wel en waar niet van?
- Na een aanslag meteen de wijk in om te voelen wat er speelt en sleutelfiguren in te zetten

- Sociaal calamiteitenplan
- Klein groepje mensen die heel snel dingen in werking kan zetten
- Investeren in duurzame relaties
- Maak collega's medeverantwoordelijk

Tafel 5: Gemeente als plaatselijke AIVD?

Hoe ver kan je als gemeenteambtenaar gaan in het delen van informatie over mogelijke geradicaliseerd personen die in het casusoverleg besproken worden? Worden we niet overvraagd door NCTV en AIVD?

Dilemma's/ uitdagingen

- De gevoeligheid van informatiedeling wordt onderschat door andere partners
- Deel je informatie met externe partners zoals met een moskee? Wanneer wel en wanneer niet. De gemeente is wel verantwoordelijk voor de casus, maar missen puzzelstukjes bij politie en AIVD.
- Handelingsonzekerheid
- Overdracht en/of uitwisseling dossiers/informatie naar andere gemeenten
- Verschil tussen nice-to-know en need-to-know

Ideeën/oplossingen

- Het is van belang om elkaar te kennen, het netwerk is heel belangrijk
- Zorg voor vaste contactpersonen waarmee een vertrouwensband is